

e-mail:

aikyn_nurmedia@mail.ru

www.facebook.com/aikyn.kz

www.twitter.com/aikyn_gazeti

4 870202 250024

№55 (2931)

14 сәуір, 2016

БЕЙСЕНБІ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ
ГАЗЕТ

www.aikyn.kz

АИЖҚЫН

Сағынғали АЙДАРБАЕВ,
өл-Фараби атындағы ҚазҰУ халықаралық құқық
кафедрасының меңгерушісі, заң ғылымдарының
докторы:

«Әлем. XXI ғасыр» Манифесінің халықаралық құқықтық маңызы бар

Жуырда ғана ақпараттық агенттіктер Елбасы Н.А.Назарбаевтың 31 наурыз 2016 жылы Вашингтонда жария етілген «Әлем. XXI ғасыр» деп аталатын Манифесі БҰҰ Бас Ассамблеясы мен Қауіпсіздік Кеңесінің ресми құжаты мәртебесіне ие болды деген хабарды таратты. Енді бұл Манифест әлемнің көптеген елдерінің халықаралық құқық мамандары маңызды халықаралық құжат ретінде зейін салып зерттейді. Осыған орай бұл құжаттың халықаралық құқықтық қырларына біздер де көз салғанымыз дұрыс.

Манифест аса маңызды халықаралық мәселеге көңіл бөлу керек деген жай ғана үндеу емес, ол халықаралық қауымдастықтың әрекеттерін қажет ететін нақты қадамдар жоспары. Мәселен, Елбасы қауіпсіздік пен бейбітшілік жолындағы басты қадам өзін-өзі демилитаризациялау, яғни қарусыздандыру, және оған қол жеткізу үшін «XXI ғасыр: соғыссыз әлем» бағдарламасы қабылдануы тиіс дейді.

Мұндай стратегиялық бағдарламаның негізіне қазіргі соғыста жаппай жою қаруының қолданылуына байланысты жеңіске жету мүмкін еместігі, сондай-ақ кез келген мемлекетаралық дауларды реттеу кезінде бейбітшілік пен қауіпсіздік үшін тең жауапкершілік, бірін-бірі құрметтеу және бір-бірінің ішкі істеріне араласпау қағидаларына сүйену жатқызылуы тиіс дейді Елбасы. Аталған қағидаларға сәйкес Президент халықаралық қауымдастықтан қажет етілетін нақты әрекеттер тізімін белгілейді.

Әлем қауымдастығы әрекеттерінің алғашқы бағыты ядролық және жаппай жою қаруының өзге де түрлерінен толығымен босатылған әлемге деген қозғалысқа бай-

ланысты болмақ. Бұл жерде жаппай жою қаруының жаңа түрлерін жасап шығару үшін ғылыми-зерттеулерді пайдалануға тыйым салу бойынша орындалуға міндетті халықаралық құжаттарды дайындап қабылдау керек. Сол үшін БҰҰ шеңберінде жаппай жою қаруын жасау және жетілдіру үшін пайдалануы мүмкін ғылыми-зерттеулер Реестрін құру ұсынылуда.

Екінші бағыт шеңберінде Президент Таяу Шығыста ядросыз аймақ құру бойынша халықаралық жұмысты тездетіп, соның және өзге де алты ядросыз аймақтардың негізінде ауқымды Бейбітшілік Аумақтарын құруды ұсынады. Мұндай соғыссыз және шиеленісі жоқ Аумақтардың арнайы халықаралық құқықтық режимі болуы тиіс және оларға БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесі мен БҰҰ мүше мемлекеттері өз кепілдіктерін беруі керек.

Әлем қауымдастығы әрекеттерінің үшінші бағыты мазмұнын әскери блоктарға қарсы бағытталған БҰҰ шеңберіндегі бейбітшілік, тұрақтылық, сенім мен қауіпсіздік үшін мемлекеттердің Жаһандық Коалициясын жасақтау құрайды.

Төртінші бағытқа Президент халықаралық қарусыздану үдерісін, ең алдымен зымырандарға қарсы жүйелер мен кәдімгі қаруларға қатысты, жаңа тарихи жағдайға бейімдеуді, Қарусыздану бойынша БҰҰ Конференциясы қызметінің жаңа стратегиясын дайындауды, сондай-ақ киберқылмыстылық сияқты жаңа қауіптің алдын алу жұмысын жатқызады.

Соңғы, бесінші бағыт БҰҰ-ң 100-жылдық мерейтойына іске асыруға болатын барлық елдердің инфрақұрылымға, ресурстар мен нарықтарға тең де әділ қолжетімділігі негізінде халықаралық қаржы, сауда және даму саласындағы жаһандық бәсеке-

лестіктің әділ сәулетін құруға байланысты. Мұның негізі ретінде Елбасы біздің елімізбен БҰҰ Бас ассамблеясының 70-ші сессиясында ұсынылған және соғыс пен шиеленістердің түп-тамырын жоюға бағытталған 2045 – Жаһандық Стратегиялық Бастама Жоспарын пайдалануды ұсынуда.

Ұсынылған әрекеттерді талқылап қабылдау және XXI ғасырдағы соғыстар мен шиеленістердің алдын алу мақсатындағы халықаралық құқық қағидаларын растау үшін Президент 2016 жылы жоғары деңгейдегі БҰҰ халықаралық конференциясын шақыртуды ұсынады.

Сонымен, біздерге халықаралық қауіпсіздікті нығайту бойынша халықаралық шаралардың нақты жүйесі ұсынылып отыр.

Қазіргі халықаралық құқықтың жетекші саласы болып табылатын халықаралық қауіпсіздік құқығы шеңберінде алғаш рет айтылып отырған бірқатар новеллаларды ерекше атап өту керек. Мәселен, XXI ғасырдағы халықаралық қауіпсіздіктің барлық маңызды қырларын қамтитын бірыңғай стратегиялық құжатты қабылдау идеясының өзі әлемдік халықаралық құқық доктринасында бұрын-соңды ұсынылмаған еді. Сол сияқты ядросыз аймақтар негізінде ауқымды Бейбітшілік Аумақтарын құру ұсынысы да халықаралық қауіпсіздік саласындағы мамандар үшін жаңалық болып табылады. Әскери блоктарға қарсы бағытталған БҰҰ шеңберіндегі бейбітшілік, тұрақтылық, сенім мен қауіпсіздік үшін мемлекеттердің Жаһандық Коалициясын құру ұсынысы да сөзсіз жаңа екендігі күмән туғызбайды.

Құжаттың тағы бір маңызды қырын атап өту керек болады: ол бейбітшілік мақсатында ұсынылып отырған жаһандық әрекеттер мен Қазақстанның сыртқы саясат саласындағы бастамалары арасындағы тығыз байланыс.

«Әлем. XXI ғасыр» Манифесінің стратегиялық маңыздылығын ескере отырып, өл-Фараби атындағы ҚазҰУ халықаралық қатынастар факультеті қабырғасында оқытушылар мен студенттер арасында ғылыми конференциялар, семинарлар мен «дөңгелек үстелдер» сондай-ақ магистрлік және докторлық диссертациялар деңгейінде құжатты жан-жақты, кеңінен әрі терең зерттеу және талқылау жоспарлануда.